Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 43, Aralık 2019, s. 248-259

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.39264>

Dr. Öğr. Üyesi Turgut İLERİ

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD., turgut.ileri@amasya.edu.tr

Prof. Dr. Asım ÇOBAN

Amasya Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü, asim.coban@amasya.edu.tr

TURİZM KENTİ OLMAYA ADAY AMASYA İÇİN ÖNERİLER¹

Özet

Bilindiği üzere günümüzde modern kentler, birçok sorununu çözüp vatandaşlarına en güzel imkânları sunma ve bulunulan mekânı yaşanabilir hale getirmek durumundadır. Bu konuda başta yerel yönetimlere ve merkezi idarenin illerdeki kurumlarına büyük görevler düşmektedir. Tüm bu hususlar, turizm kenti olmaya aday olması yanında önemli turizm potansiyeline sahip Amasya şehri için de geçerlidir. Bu çalışmada konumu ve tarihi özellikleri ile önemli bir şehir olan Amasya'nın, turizm kenti olmasına yönelik fikir, düşünce ve önerilere yer verilmiştir. Şehrin fizikî, coğrafi ve tarihi özellikleri dikkate alınarak gözleme dayalı olarak yaptığımız çalışmamızda, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu çerçevede nitel araştırma yöntemlerinin temel özelliklerinden olan doğal ortama duyarlılık, araştırmacının katılımcı rolü, bütüncül yaklaşım, algıların ortaya konması, araştırma deseninde esneklik ve tümevarımcı analiz uygulamalarına yer verilmiştir. Bu yöntemle Amasya'nın turizm potansiyeli ele alınacak, değerlendirilecek ve varılan sonuçlar turizm kenti olmasını sağlayacak öneriler şeklinde sunulacaktır. Bu bağlamda öncelikle turist memnuniyeti, tur araçlarına park yeri, gelen misafirlere rehberlik hizmetlerinin verilmesi, konaklama, trafik düzenlemesi, içeri şehrin araç trafiğine kapatılması başta olmak üzere birçok konudaki gözlemler ve tespitler paylaşılabacaktır.

¹ Bu makale, 14-17 Şubat 2019 tarihleri arasında Amasya'da düzenlenen Uluslararası Ekonomi, Toplum ve Kültür Sempozyumu'nda sözlü bildiri şeklinde sunulmuş ve özeti sempozyum bildiri özet kitabında basılmış "Turizm Kenti Olmaya Aday Amasya İçin Öneriler" başlıklı bildirinin yeniden gözden geçirilerek tamamlanmış halidir.

Anahtar Kelimeler: Amasya, Turizm, Turizm Kenti, Turizm ve Amasya, Öneriler

SUGGESTIONS FOR AMASYA TO BECOME A CANDIDATE CITY OF TOURISM

Abstract

As known, modern cities have solved their problems and provided the best facilities to their citizens and made the cities as places where people live in comfort and peace. To realize the purpose, the local governments and the institutions of the general government has to collaborate. All these cases are valid for Amasya, a city which can be a candidate to become a city of tourism. In this study, the ideas and suggestions for Amasya to become a city for tourism are mentioned. Regarding to the physical, geographical and historical features of the city, the study was designed related to the qualitative research method based on the observations. In this context, awareness to the natural environment, the participant role of the researcher, total approach, present of perceptions, flexibility in the design of the research, and inductive analysis are used that constitute the basis of the qualitative research method. In this aspect, the tourism potential of Amasya will be evaluated and some suggestions will be made related on the obtained data. Some aspects such as the pleasure of tourists, parking areas of the tourist coaches, guidance service for tourists, accommodation, traffic regulations in the city center, banning of traffic in the old town will be observed and determined throughout the research and the obtained data will be disseminated with the people and institutions working on the same subject.

Keywords: Amasya, Tourism, Tourism City, Tourism and Amasya, Suggestions

GİRİŞ

Üzerinde barındırdığı insanların hemen hemen bütün ihtiyaçlarını başka yerleşmelere muhtaç olmadan yerinde karşılayabilecek fonksiyonlara sahip olan, alt ve üst yapı bakımından fazla bir eksiği olmayan 2000'in üzerinde nüfusu bulunan belediye örgütlü yerleşmelere “*şehir*” denilmektedir (Özçağlar 1997: 9). Bu tanımları farklı özellikleri dikkate alarak çoğaltmak mümkündür. Günümüzde şehir olarak tanımladığımız yerleşim yerlerine, eş anlamlı veya onu karşılayan bir terim olarak *kent* sözcüğü de kullanılmaktadır (Özçağlar 1997: 8). Birer yaşam alanı olarak görülen kentler’ in planlanması, yaşanır hale getirilmesi ve her türlü potansiyelinin değerlendirilmesi günümüzde önemsenen konulardan birisi olmuştur. Kentlerin planlanması, özellikle beşerî çevre açısından ele alınması, sahip olduğu potansiyelinin göz önünde bulundurulması sadece coğrafyanın ve coğrafyacıların meşgul olduğu bir konu değildir. Bu konu, başta şehir ve bölge planlaması üzerinde çalışan mühendis ve mimarlar ile sosyologlar, sosyal antropologlar, tarihçi ve arkeologlar olmak üzere yerel ve merkezi yöneticilerin de yakından ilgilendiği konular içinde bulunmaktadır (Gönay 2017: 1) Birçok teknik bilgi ve donanımına sahip meslekten kimselerin bulunması yanında güçlü bir konuma sahip yerel

yönetimlerin, kentlerin sürdürülebilir yaşantısını sağlamada önemli fonksiyona sahip oldukları kabul edilmektedir. Yerel yönetimler sadece kentlerin bayındırlığını sağlayan örgütler değil, bir diğer taraftan sağlam demokratik bir terbiyenin yerleşmesini ve uygulanmasını hazırlayan toplumsal bir süreç olarak görülmektedir (Ortaylı 1985: 11). Bu bağlamda kentler ve kentleşme olgusu toplumsal yaşantıda önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye’de kentlerin arzu edilen konuma gelmesini ve kentleşme sürecinin olumlu yönde evrilmesinde bilgi ve beceri donanımının yanında en önemli faktörlerden birisi de ekonomik faktörlerdir (Tümertekin 1973: 2). Ekonomik olanaklar, kentlerin birçok ihtiyaçlarının teminine katkı sağlayacağı gibi turizm potansiyelinin ortaya çıkarılmasında ve sürdürülebilir hale gelmesinde önemli bir yer tutar. Kentin turizme uygun hale getirilmesi veya turizme açılması durumu söz konusu olduğunda ekonomik kaynakların devreye sokulması gerekmektedir.

Dünyada ve Türkiye’de turizm sektörü hızla büyüyen sektörlerin başında gelmektedir. Hem hızla büyümekte hem de tabiatı gereği hızla değişmektedir. Bilinen kitle turizm etkinliklerine ilave olarak **Eko Turizm** ve **Yumuşak Turizm** olarak adlandırılan alternatif turizm arayışları bu değişikliği göstermektedir. Bunların yanında çevrenin ve yerel kültürün korunduğu, kaynakların yerli halkın ve yabancı turistlerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kullanıldığı ve bir kalkınma şekli olarak tanımlanan **Sürdürülebilir Turizm** yaklaşımı giderek önemli hale gelmektedir (Akpınar 2004: 208). Diğer taraftan turizm sektörü ekonomi faaliyetleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu önem günümüzde gittikçe artmakta ve güçlenmektedir. Gerçekçi ve doğru stratejilerin takip edilmesi halinde turizm sektörünün çok daha iyi yerlere gelebileceği bir gerçektir (Tek 2009: 179). Sektörün bu özelliği dikkate alınması gereken önemli bir husus olarak görülmektedir. Dolayısı ile turizm olgusu bir taraftan kentle ilgili, diğer taraftan ekonomi ile ilgili olup, ekonomi de turizm sektörü ile iç içe bir ilişki içindedir. Kentlerin sahip olduğu turizm potansiyelinin tespit edilmesi, işlevsel hale getirilmesi ve turizm sektörünün hizmetine sunulması hem kent için hem de çevresi için ekonomik bir değer yaratacağından üzerinde durulması gereken konulardan biridir. Çalışmamızın öznesi olan Amasya kenti de bu genel çerçevede ele alınmıştır. Amasya’nın önemli bir turizm kenti olacağına olan inancımızla yaptığımız gözlemler sonucu eksikleri ve yapılması gerekenler burada ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1- KENT - TURİZM İLİŞKİSİ

Görme, tanıma, dinlenme, eğlenme, sportif faaliyetlerde bulunma, izleme veya sadece zevk için yapılan gezi olarak tanımlanan **turizm**, başlıca hizmet sektörlerinden biridir. Ülkemizde biraz geç keşfedilmiş bir alan olan turizm, sosyal, ekonomik, kültürel ve ekolojik pek çok etkilere sahiptir (Doğanay & Zaman 2016: 1) Günümüzde turizm ile kentler arasındaki ilişkinin çok yönlü olduğu görülmektedir. Kentler sadece insanlar için refahın üretildiği, sosyal ve kültürel bir hayatın yaşandığı yerler değil, insanların gezdikleri, alışveriş yaptıkları ve boş zamanlarını değerlendirdikleri mekânlardır. Boş zamanı değerlendirme faaliyeti sadece kent sakinlerine özgü bir davranış değildir. Kentin turizm aktivitelerine uygunluk sağlaması durumu iç ve dıştan gelecek ve bu ortama katılacak kimseleri de kapsayacak bir davranıştır (Uğur & Aliağaoğlu 2018: 176). Başta kültür turizmi olmak üzere yayla, şehir, kongre, dağ, yat, gençlik ve spor gibi çok farklı etkinlik alanına sahip olunması kent ve çevrelere önemli katkılar sağladığı bilinen bir gerçektir. Turizm potansiyeline sahip olan tüm kentler için bu tespit geçerlidir. Bu kısa ve genel bilgiler ışığında bugün sıklıkla kullanılan ve kentlerin turizmle ilişkisini tanımlayan bir kavramla karşılaşmaktayız. Bu kavram **Kent Turizmi** olarak ifade

edilmektedir. Kent Turizmi, “*Tatil yapmak, tarihi ve kültürel bilgi elde etmek, spor müsabakalarını izlemek, sanatsal aktiviteleri takip etmek, alışveriş imkânlarından yararlanmak, diğer toplumların yaşam ve düşünce tarzlarını araştırmak gibi nedenlerle kentlere yapılan kısa süreli ziyaretlerdir*” şeklinde tanımlanmıştır (İçellioğlu 2014: 42). Kentlere dışardan gelen ziyaretçiler (turistler), kentlerdeki sergileri, müzeleri, anıtları, tarihi yer ve mekânları ilgi ile ziyaret ederler, yöre ile yeni bilgiler edinme çabası yanında farklılıkları görmeye çalışırlar. Bu şekilde başlayan süreç, turizm hareket ve faaliyetlerinin artmasına, sonuçta ise kentlerin gelişmesine önemli katkı sağlar. Dolayısı ile kentler ile turizm arasında net bir ilişki kurulmuş olur. Kentlerin bu ilişki sürecinde turizm aktivitelerine cevap verecek ve ağırlığını taşıyacak konuma sahip olması gerekmektedir.

Günümüzde turizmin kentlere etkisinin sosyal, siyasî ve çevresel etkilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Bölge veya kentin ulusal ve uluslararası alanda tanınmasına fırsat vereceği gibi bir taraftan da ekonomik yarar sağlayacaktır. Bu nedenle turizmi dikkate alıp ona göre bir strateji belirlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Turizme aday olan kentler, zayıf ve eksik olan yanlarını gidermeye, güçlü olduğu yönlerini ön plana çıkarmaya ve sahip olduğu fırsatları da iyi değerlendirmeye çalışmalıdır (İçellioğlu 2014: 37). Bunların yanında önemli olan bir diğer husus, insan kaynaklarının eğitilmesi ve becerilerinin geliştirilmesi de önem arz etmektedir.

2- AMASYA’NIN TURİZM POTANSİYELİ

1779-1859 yılları arasında yaşamış Alman Coğrafyacısı Karl Ritter’in “*Suların, yeşilin, lezzetli meyvelerin, ipeğin şarabın nazlı ve yorgun ana kraliçesi: Amasya*” şeklinde tanımladığı Orta Karadeniz Bölgesi iç kesiminde yer alan ve tarihi dokusunu günümüze kadar koruyan Amasya, aynı zamanda önemli bir turizm potansiyeline sahip şehirlerimizden biridir. (Tuzcu 2007: 183). Şehrin ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemekle beraber, kuruluşa ilişkin farklı farklı bilgiler verilmektedir. Bu bilgilerden anlaşıldığı kadarı ile şehrin bilinen tarihi M.Ö 3000 yıllarına kadar inmektedir (Kundakçı 2016: 49). **Amasya Tarihi** adlı eserin yazarı Abdî-zâde Hüseyin Hüsameddin (1869-1939) Amasya’yı; Medinetü’l Hükema (Akıl ve hikmet sahiplerinin şehri), Bağdatû’r -Rûm (Anadolu Beldelerinin Bağdatı), Hısn’ül-Mir’ât, Dârü’l İzz, Dârü’l Fütûh gibi unvanlarla tanımlamıştır (Yay. Haz. Aydın & Aydın 2007: 11). Kent Pontus Krallarına başkentlik yapmış, Roma İmparatorluğu zamanında eyalet merkezi, Selçuklular zamanında Anadolu’nun en büyük şehirlerinden biri, Osmanlı Döneminde ise medreselerinin çokluğu dolayısı ile Medreseler Şehri unvanını almıştır (İleri 2018: 61-62). Yakın tarihte ise Ulusal Mücadele’nin başlarında iki tane önemli tarihî olaya ev sahipliği yapması, görüşmeler sonrası hazırlanan belgelerinin imzalanması ve burada alınan hayati kararlarla ülke geleceğinin belirlenmesinde rol oynaması ile öne çıkan kentlerimizden bir olmuştur (Özdemir 2004: 9). Böyle geniş bir tarihî derinliğe ve aynı zamanda eşsiz coğrafi özelliklere sahip olması Amasya’yı turizm kenti olmaya aday göstermektedir. Diğer taraftan Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı adı ile 2007 yılında yayınlanarak yürürlüğe konan plan doğrultusunda, kentsel ölçekte “Markalaşma Stratejisi” başlığı altında zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerin markalaştırılarak bir çekim noktası haline getirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda yapılan gruplamada “Marka Kültür Kentleri” kategorisinde yer alan kentler arasında Amasya da yer almıştır (Doğanay & Zaman 2016: 56). Dolayısı ile Amasya şehri de 2023 Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planı kapsamında kültür ve turizm kenti olarak dikkate alınan kentlerden birisi olmuştur. Planla

bağlantılı olarak 8 Şubat 2008 tarihinde Amasya’da başlatılan tüm paydaşların katılımı ile yapılan toplantılar sonunda marka kent eylem planının sürdürülebilir olmasını temin maksadıyla bir yol haritası belirlenmiştir. Tespit edilen hedefleri gerçekleştirmek üzere altyapı, üstyapı, tanıtım ve eğitim kapsamlı olmak üzere 105 proje hazırlanmış, bazılarına hiç başlanamamış, bazıları ise iptal edilmiştir. Turizmle ilgili belirlenen hedefler arasında: Tarihi ve turistik değerlerin korunarak kullanılması; yeni turistik ürünlerin geliştirilmesi, ziyaretçi sayısının artırılması ve konaklama sürelerinin uzatılması ve yatak kapasitesinin artırılması yer almıştır (Amasya İli Kültür ve Turizm Sektörel Eylem Planı 2018-2023: 11). Bu konuda belirlenen hedefler doğrultusunda çalışmalar yapılmış olmakla beraber arzu edilir seviyeye gelindiğini söylemek mümkün değildir. Eldeki veriler konunun bilimsel ve teknik olarak dikkate alınmasını ve üzerinde ciddiyetle durulmasını gerektirmektedir. Bu doğrultudaki çalışmaların uygulanabilir hale getirilmesi, sonuçlandırılması ve hayata geçirilmesi beklenmektedir.

Amasya kenti ile ilgili tüm yapılan tespit ve çalışmalar kentin iç ve dış turizme elverişli bir alan olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle kentin turizm açılması ve potansiyelinin iç ve dış turizm faaliyetlerine hizmet verebilir hale gelmesini sağlamak için görünen, yapılan ve yapılamayan hizmetlerin, eksik kalan yönlerinin masaya yatırılarak tartışılması gerekmektedir. Bu çalışmada bunu bir nebze olsun gerçekleştirmeye çalışacağız.

Bilindiği üzere çok eski yerleşim yeri olma özelliğine sahip kentler ve bu kentlerin bazı mahalleri adeta müze durumundadır. Bu tip kentler yerli ve yabancı turistler tarafından yılın hemen her ayı ziyaret edilirler. Bu kentler aynı zamanda geçmişte yaşamış medeniyetlerin mistik havasını da yansıtır. Kendilerine has fonksiyonlara sahip olması onları diğer şehirlerden farklı ve görülmeye değer kılar (Gönay 2017: 232). Çalışmamızın öznesi olan Amasya da sahip olduğu özellikleri ile diğer şehirlerimizden farklı konumdadır. Bu farklılıkları, konum ve özellikleri onun turizm kenti olma olasılığını artırmaktadır. Önemli olan bu farklı konum ve özellikleri açığa çıkarmak, ziyaretçi ve gezginlerin ilgisine sunmaktır.

Amasya’nın turizm potansiyelini belirleyen kaynak ve varlıklarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- **Tarihi Eserler:** Kaleler, Kral Kaya Mezarları, Aynalı Mağara, Medreseler, Türbeler, Hanlar, Hamamlar, Çeşmeler, Camiler, Köprüler, Bedesten ve Kütüphaneler, Ferhat Su Kanalı.
- 2- **Müzeler:** Amasya Müzesi, Ferhat-Şirin Müzesi, Minyatür Amasya ve Şehzadeler Müzesi, Saraydüzü Kışlası ve Milli Mücadele Müzesi, Sabuncuoğlu Şerefeddin Tıp Müzesi,
- 3- **Yakın Tarihe ait Mekânlar:** Hazeranlar Konağı, İçeri Şehir, Geleneksel Amasya Evleri, El Sanatları Teşhir Alanı.
- 4- **Gezi ve Mesire Yerleri-Tabiat Varlıkları:** Çakallar Seyir Terası, Boraboy Gölü, Yedikır Barajı, Şarlayık, Yeşil Yenice, Ziyaret Gölbaşı, Uygur Çamlı Göl, Şahin Yaylası Kanyonu,
- 5- **Kaplıcalar:** Terzi köy Kaplıcaları, Gözlek Kaplıcaları, Hamamözü Kaplıcaları,
- 6- **Festivaller ve Fuarlar:** 12-22 Haziran Uluslararası Atatürk Kültür ve Sanat Etkinlikleri, Bu hafta içinde açılan sergi ve fuarlar,
- 7- **Spor Etkinlikleri:** Zaman zaman ulusal ve uluslararası spor müsabakalara ev sahipliği yapma konumu. Başta doğa sporları olmak av turizmi, kamp ve karavan turizmi,

8- **Bilimsel Çalışmalar:** Bitki İncelemeleri ve Kuş Gözetleme,

9- **Coğrafi işaretli ürünlerin yaygınlaştırılması ve Pazarlanması.**

Yukarıda sayılanlara ek olarak Merzifon, Gümüşhacıköy, Taşova ve Suluova ilçelerinde bulunan görülmeye değer tarihî, kültür ve tabiat varlıklarını da dahil edebiliriz.

3- TURİZM KENTİ OLMAYA ADAY AMASYA KENTİ İÇİN ÖNERİLER

Bilindiği üzere bir yerin veya kentin turistik çekim bölgesi olabilmesi için bazı özelliklere sahip olması gereklidir. Bölgenin tarihi dönemlere ait bilimsel, dini ve sanatsal değerleri, dili, mimarî yapıları, yöresel mutfağı, festivalleri, sergileri, fuarları, müzeleri, el sanatları, zanaatları vb. birçok özelliği kültürel çekiciliğinin göstergesidir. Turistlerin bir bölgede ihtiyaç duyabileceği üst yapı yatırımlarının kaliteli (konaklama, yeme-içme, eğlence, alışveriş, sağlık vb.), su ve kanalizasyon sistemi, haberleşme ağı, sağlık hizmetleri, enerji kaynakları, çöp ve drenaj sistemleri, caddeleri, sokakları, metro, tünel gibi yatırımları ve güvenlik sistemleri yeterli ve üst seviyede olması gerekmektedir. Ayrıca turistlerin bir bölgeye gelebilmesi için bölgenin ulaşılabilirliği, ulaşım sistemlerinin hızlı, ucuz ve kaliteli olması da tercih nedenidir. Sayılan bu unsurların yerli yerinde ve yeterli olması durumu o bölgenin ve kentin turizmde gelişmesine katkı sağlamaktadır (İçellioğlu 2014: 43-44). Bu gerçeklerden hareket ederek gelecekte önemli bir turizm kenti olma potansiyeline sahip Amasya'nın kapsamlı ve reel ölçekte hazırlık yapmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar günü kurtaracak şekilde değil, bölgenin ve kentin turizm potansiyelini ölçümleyebilecek profesyonel bilim ve teknik heyet marifeti ile yapılmalıdır. Bu heyetin coğrafyacı, tarihçi, sanat tarihçisi, arkeolog, jeolog, botanikçi, zoolog ve etnologlardan oluşmasında yarar vardır (Doğanay & Zaman 2016: 427).

Çizdiğimiz bu genel çerçeveyi dikkate alarak yaptığımız gözlemler ışığında Amasya'nın turizm kenti olmasını sağlayacak öneriler aşağıda sıralanmıştır:

A- Yapısal Düzenlemeye İlişkin Öneriler

1- Her şeyden evvel yetkili kurullar eliyle kentin turizmle ilgili uzun ve kısa vadeli master planı ve organizasyon şeması yapılmalı ve uygulamaya konulmalıdır.

2- Çağdaş bir görüntüye sahip olma iddiası ile hareket eden kentler, kentin girişinden çıkışına kadar bu özelliği korumaya çalışırlar. Görüntü kirliliği yaratacak mekânları, kentin dışına taşırlar. Organize sanayi alanları ve sanayi çarşıları bu amaçla inşa edilmişlerdir. Amasya'nı girişinde bulunan mermer atölyesi bulunduğu mekânda gittikçe genişlemekte, Amasya şehri için olumsuz bir intiba bırakmaktadır. Onlarca gelip geçen ziyaretçilerden gelen tepkiler bu yöndedir. Turizme yönelen, onda bir gelecek bekleyen hiçbir kentin girişinde mermer atölyesi, molozları ve benzeri şeyler bulunmamaktadır. Organize ve küçük sanayi siteleri bu gibi atölyelere uygun yerlerdir.

3- Gece Kentin tarihi yapı ve binalarının aydınlatılmasında tüm Avrupa'da ve diğer tarihi kentlerde görüldüğü üzere tek rengin (koyu sarı renkli lambalar) kullanılması görsel olarak daha uygun olacak ve de görüntü kirliliğini ortadan kaldıracaktır.

4- Irmak kıyısı boyunca oluşturulan bisiklet yolu güzel bir uygulamadır. Ancak, araç trafiğini biraz zorlamaktadır. Bu konuda yeni bir düzenlemenin yapılması, bisiklet yolunun genişletilmesi gereği vardır. Yolu belirleyen alanın boyanması ve çizgilerinin silindikçe yeniden çizilmesi kullananlara kolaylık sağlayacaktır.

- 5- Kente ayrı bir güzellik ve özellik katan Yeşil ırmağın temizlenmesi ve temiz tutulması için önlemler alınarak uygulanması gerekmektedir. Bu kapsamda kanalizasyon ve benzeri giderlerin açıktan ırmağa bırakılmasını önleyici projeler hayata geçirilmelidir.
- 6- Turizm kenti olma iddiasında olan kentlerde her şeyden önce gelen hususlardan birisi Tur Araçları için bir park yeri oluşturulmaktadır. Amasya’da böyle bir düzenleme olmakla birlikte park alanı yetersiz görünmektedir. Gelen ziyaretçiler araçlarına inmekte ve binmekte oldukça zorlanmaktadır. Park yerini tanımlayacak hem Türkçe hem de İngilizce tabelalar ile yönlendirmeler yapılmalıdır.
- 7- Şehrin en önemli, vitrini olan caddelerinde kaldırımların tamir, bakım ve onarımı gerekmektedir. Turizm sezonu öncesi bakılmadığı gibi, sezon sonu da el atılmayan bir konu olarak görülmektedir.
- 8- Kentin iki yakasını birbirine bağlayan, ağır vasıta geçişine de açık olan üst caddede gidiş-geliş yolunu ayıran bariyerler konumları itibarı ile çabuk kirlenmekte tüm kirliliği üzerinde barındırmakta, önemli ölçüde görüntü kirliliği oluşturmaktadır. Bu alanda sıkça temizlik yapılmalıdır.
- 9- Şehirde gittikçe önemli bir sorun haline gelen araç trafiğine ilişkin düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bu konu da ihmal edilen bir konudur. Kavşaklardaki trafiğin akışı sürücülerin insafına bırakılmış, adeta sahipsiz kalmıştır. Özellikle Anıtın üst kısmındaki, eski Lise’nin altındaki ve Migros’un önündeki kavşaklar bu düzensizliğe birer örnektir. Bu konuya da ciddi manada el atılmalıdır.
- 10- Kargo faaliyetleri yürüten firmalar kent merkezinden alınarak, kent dışında bir yere taşınmalı, böylece kent trafiğinin rahatlatılması sağlanmalı hem de gürültü kirliliğinin önüne geçilmelidir.
- 11- Amasya ile özdeşleşen yerlerden biri olan ve her gelenin görmek istediği **Amasya Kale**’sinde ziyaretçilerin dinlenme ve tuvalet ve lavabo ihtiyacını karşılayacak mekânın daha düzenli hale getirilmesi gerekmektedir. Bu mekânın temizliği periyodik olarak yapılmalıdır.
- 12- Amasya kentinin, park ve yeşil alanlar bakımından yeterli olduğunu söylememiz zordur. Tur araçları ile gelen turistlerin oturup dinlenecekleri, araçlarını beklerken zamanlarını geçirecekleri bir alan bulunmamaktadır. Bu eksiklik dikkate alınmalı, park ve yeşil alanlar oluşturulmalıdır.
- 13- AVM gibi binalar kent dışına yapılmalıdır. Kent içinde var olan bu merkezler, trafik yoğunluğu yaratmanın yanında önemli ölçüde park sorunu oluşturmaktadır.
- 14- Uygun yerlere yaya geçitleri (alt veya üst geçit) yapılmalıdır. Kent’te ana caddede sıkça bırakılan yaya geçitler araç trafiğini olumsuz etkilemektedir. Bu soruna da bir çözüm getirilmesi gerekmektedir.
- 15- Taksi duraklarının olur olmaz yerlerde değil, uygun yerlerde kurulması sağlanmalıdır. Trafiğe açık olan bir yol kenarı taksi durağı olarak ruhsatlandırılmamalıdır. (Örnek, Anıt bölgesi, Carrefoursa önü-Şehzade Taksi Durağı, Yampaş Düğün Salonu yanı)
- 16- Gezinti yolunda yayaların yürüyeceği kaldırımlardaki büfelerin daha uygun alanlara taşınarak hizmet vermesi sağlanmalıdır.
- 17- İçeri şehir araç trafiğine kapatılmalıdır. Buradaki esnafın işletme ihtiyaçları belirli zamanlarda açık tutularak giderilmeli sair zamanlarda tamamen yaya trafiğine açık tutulmalıdır. Oteller için sadece taksi hizmeti kapsamında zaman sınırlandırılması olmamalıdır.
- 18- Eski lise binası yerine yapılan Kent Meydanı aktif hale getirilmelidir. Bu alandan etkin bir şekilde yararlanma düşünülmelidir.

- 19-** Amasya esnafının araçlarını işyerlerinin önüne değil, otoparka bırakmaları sağlanmalıdır.
- 20-** Kent şehirci yollarının yapılması, kaldırımlarının bozulan yerleri ve oynayan taşlarının onarımının yapılması, çukur-çatlak yerlerinin düzeltilmesi gerekmektedir.
- 21-** Kentin en güzel seyredileceği bir yer olan Çakallar Mevkiinde çok katlı yapılaşmaya izin verilmemelidir. Burada gittikçe yoğunlaşan katlı yapılaşma doğal dokuyu bozmakta, kentin bir mahallesi görüntüsünü almaktadır. Doğal çevre açısından olumsuz bir durumdur. Yapılaşma sınırlandırılmalıdır.
- 22-** Yerli ve yabancı turistlerin istisnanz ilgi duyacağı kent merkezi ile Çakallar Mevkii arasında teleferik taşımacılığının hayata geçirilmesi, Amasya'ya turizm kenti olma bağlamında ayrı bir yere koyacaktır. Hayata geçirilmesi gereken bir proje olarak görülmektedir.

B- Denetime Yönelik Öneriler

- 1-** Her şeyden önce kente gelen yerli ve yabancı turistler için kentin temizliği, düzeni, trafiğin akışı, yaya yollarının kullanımı, esnaf davranışları, yiyecek yerleri ile konaklama yapılacak mekânların durumu ve araç park yerlerinin olup olmadığı ilk anda göze çarpan konulardır. Bu konularda yerel yönetim ve idari birimler, şayet kentin turizm potansiyelinden ve ekonomisinden gerçek manada yararlanmak istiyorlarsa üzerine düşen görevleri yerine getirmek zorundadırlar. Bu bağlamda turistlerin sıklıkla kullandığı mekânlar hizmet verir hale getirilmeli ve gerekli zabıta denetimleri yapılmalıdır.
- 2-** Birçok yaya kaldırım esnafın malını sergileyeceği mekânlar olarak kullanılmakta, yayaların hakkı gasp edilmekte, şehre gelen yerli ve yabancı turistler gönül rahatlığı ile yürüyememekte, bu durum dikkate alınmalıdır. Bu konuda zabıta etkin bir şekilde görevini yapmalıdır.
- 3-** Kente misafir gelenlerin ilk indikleri ve kentle tanıştıkları yer kentin otogarıdır. Bu yerin de temizliğinin yeterli olması, personelinin de eğitilmiş olması gerekmektedir. Bu alan belediye yetkilileri ve zabıta marifeti ile yeterli düzeyde kontrol edilmelidir.
- 4-** Şehirlerarası otobüs terminalinin yolcu geliş ve gidişleri servis taşımacılığı bağlamında daha düzenli hale getirilmeli, denetimleri firma yetkilileri veya zabıta ekipleri vasıtası ile yapılmalıdır.
- 5-** Zabıta denetimleri ciddi, usulüne uygun ve düzenli bir şekilde yapılmalıdır. Bu görevlilerin sayıları ve mesailerі iş yoğunluğа göre düzenlenmelidir.
- 6-** Önemli bir tarihî alan olarak gördüğümüz Bimarhane ve Mustafa Bey hamamı çevresi otomobillere park alanı olarak kullandırılmamalıdır. Zabıta marifeti ile burada düzenleme yapılmalıdır.
- 7-** Eski Ekin Pazarı mevkiinde zaman zaman usulüne uygun olmayan şekilde araçların park yaptıkları görülmektedir. Yaya ve araç trafiğini engellenmektedir. Emniyet, trafik ve zabıta hizmetleri bu alanda daha etkin olmalıdır.

C- Hizmete Yönelik Öneriler

- 1-** Kentin merkezinde veya ulaşılabilen en uygun yerinde gelen yerli ve yabancı turistlere danışma ve bilgi akışını sağlayacak, onlara kentle ilgili gerekli bilgiyi verecek ve yönlendirecek **Turizm Danışma Ofisi** kurulmalıdır. Bu ofiste yabancı dil bilen görevliler bulundurulmalı, görev tanımları yapılmalıdır.

- 2- Çöp toplama araçları şehrin ana caddesinde trafiği önemli ölçüde aksatmaktadır. Bu güzergâhtaki çöplerin daha küçük araçlarla alınması düşünülmelidir. Büyük bir trafik keşmekeşliğine sebep olduğu dikkate alınmalıdır.
- 3- Otobüs duraklarında ve bu duraklara monte edilmiş reklâm panolarının da temizliği önemli ölçüde ihmal edilmektedir.
- 4- Kentte var olan otopark alanları yeterli gelmemektedir. Yeni oto park alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Var olanlar ve yapılacak olan otoparklar düzenli, temiz ve hizmet verir özellikte planlanmalıdır.
- 5- Çevre yolu projesi bir an önce bitirilmelidir. Bu hem kent içi trafiğini rahatlatacak hem de gürültü kirliliğini ortadan kaldıracaktır. Çalışmaların tamamlanması için merkezi hükümet ve bağlı bakanlık buraya gerekli ilgiyi göstermelidir.
- 6- Yöresel ürünlerin çeşitlendirilmesi, tüketiciye ulaşmasını sağlayacak çalışmaların yapılması ekonomik açıdan yarar sağlayacaktır. Bu durum el sanatları için de geçerlidir. Dolayısı ile bu ürünlerin imalatı için destek sağlanmalı, diğer taraftan sergilenmesi ve satışı için alanlar oluşturulmalıdır.
- 7- Amasya'nın sahip olduğu kaplıca ve termal kaynakların tanıtımı kapsamlı bir şekilde yapılmalı, bu alan da turizme hizmet verir hale getirilmelidir.
- 8- Kentin turistik konaklama tesislerinin durumu ve kapasitesi gözden geçirilmeli, bu tesislerin denetimleri ilgili makamlarca yapılmalıdır.
- 9- Otel ve konaklama tesisleri veya işletmelerle irtibatlı oldukları turizm acentaları ile yaptıkları protokoller kente getirdikleri yerli ve yabancı turistlerin gece konaklamasını sağlayacak şekilde yapmaları ekonomik anlamda faydalı olacaktır.

D- Eğitime Yönelik Öneriler

- 1- Amasya'nın Turizm potansiyelinin ortaya konmasını ve turizm kenti olmasını sağlayacak detayların tartışıldığı ulusal ve uluslararası çalıştay, kongre ve sempozyumlar yapılmalıdır. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar dikkate alınmalı ve hayata geçirilmelidir.
- 2- Turizme yönelik eğitim programları hazırlanmalı, bu doğrultuda üniversitenin ilgili bölümleri ve Sanayi Ticaret Odası gibi örgütlerle iş birliği yapılmalıdır. İş birliği çalışmaları daha etkili hale getirilmelidir.
- 3- Dış ve iç tanıtıma yönelik çalışmalar yapılmalı, kitapçık, broşürler hazırlanmalı, fuarlara katılarak kentin turizm potansiyeli uygun yöntemlerle kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Yerel ve ulusal basında çeşitli yönleri ile kentin tanıtımı yapılmalıdır.
- 4- Turizm sektöründe ihtiyaç duyulan işgücü yeterli hale getirilmeli. Eğitimli kişilerin sektörde istihdamı sağlanmalı, müşteri memnuniyeti ön planda tutulmalıdır.
- 5- Asılacak afişlerin ve dövizlerin asılma yerlerinin de gelişigüzel oluşu bir başka eleştiri konusu ve görüntü kirliliğine emsal teşkil etmektedir. Şehrin aynası olan Anıt mıntıkasına kimi zaman yerleştirilmiş iki direğe gelişigüzel asılan bez afişler oldukça çirkin bir görüntü oluşturmaktadır. Bu işler için başka mekânlar seçilmelidir ve asılacaklar simetrik olarak asılmalıdır. Görüntü ve gürültü kirliliğine izin verilmemmelidir.
- 6- Tarihi yerlerin ve müzelerde sergilenen önemli eserlerin yapılış ve kullanım amaçlarını anlatan broşürler ve kitapçıklar hazırlanarak, gelen tur araçlarındaki konuklara dağıtılmalı, gezecekleri ve görecekleri yerler hakkında bilgi edinmeleri sağlanmalıdır.
- 7- Ferhat ile Şirin müze alanındaki toplantı salonu amacına uygun olarak kullanılmalıdır. Genellikle bir müze bitişindeki salonlar o müzeyi oluşturan unsurların tanıtımının yapılması,

slayt ve kısa filmlerin gösterilmesi amacına yöneliktir. Bu gibi yerlerde siyasi partiler toplantı yapmamalı, bu çeşit toplantılar için kentin diğer salonları kullanılmalıdır. Bahsi geçen yer parti toplantıları için kullanılmakta, bu durum ise müzeyi gezmeye gelenler tarafından hoş karşılanmamakta, müzenin mistik havasının teneffüs edilmesine mâni olunmaktadır. Bu konuyu yerel yönetimler dikkate almalı, gereği gibi hareket etmelidirler.

8- Kentte şehirlerarası taşımacılık yapan otobüs firmaları yetkilileri ile zaman zaman toplantılar yapılarak sektör çalışanlarının istedik davranışlar göstermelerini sağlayacak eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

9- Otel, motel ve pansiyon gibi konaklama yerlerinde çalışan personele de alan eğitimi verilmelidir.

E- Coğrafi İşaretli Ürünlerin Yaygınlaştırılması ve Pazarlanması

Coğrafi işaretli ürünlerin yaygınlaştırılması ve pazarlanması çalışmalarının da Amasya kentine turizm açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda OKA (Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı) tarafından Mart 2019 tarihinde bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Ana sorunlar çalışma grupları tarafından ele alınmış, coğrafi işaretli ürünler ile ilgili bir ortak akıl oluşması sağlanmış, kurumlar arası iş birliği ve koordinasyonun geliştirilmesi yönünde bir adım atılmıştır (Amasya Coğrafi İşaretli Ürünlerin Yaygınlaştırılması ve Pazarlanması Çalıştayı, 2009, s.1-16). Ancak bu konunun tartışma boyutundan çıkarılıp ciddi olarak ele alınması ve kent turizmine katkı sağlayacak düzeye getirilmesi sağlanmalıdır.

Burada tespit edilenler ilk anda göze çarpanlardır. Bu öneriler daha da özele indirgenerek çoğaltılabilir. Tüm bu tespitler yanında Mart 2018 yılında OKA (Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı) tarafından hazırlanarak yayınlanan “Amasya İli Kültür ve Turizm Sektörel Eylem Planı (2018-2023)” de yer alan hedefler yeniden gözden geçirilmeli, uygulanabilir ve gerçekleştirilmesi mümkün olanlar için ciddi manada adımlar atılmalıdır. (Amasya İli Kültür ve Turizm Sektörel Eylem Planı 2018-2023: 11-27).

SONUÇ

Orta Karadeniz Bölgesinin orta ölçekte bir kenti olan Amasya coğrafi konumu, tarihî dokusu, kültür eserleri, mekânları, doğal güzellikleri ve birçok özellikleri ile önemli bir konuma sahiptir. Bunlardan başka yakın tarihte Millî Mücadelenin yol haritasını belirleyen görüşmelerin yapılarak hayatî kararların alınmasına ev sahipliği yapması kente ayrı bir değer katmaktadır. Tüm bu özelliklere sahip olması onu turizm kenti olmaya aday göstermektedir. Ancak, turizm kenti olması için ulusal ve uluslararası kriterlere de uyum sağlaması gerekmektedir. Yukarıda sıralamaya çalıştığımız yapısal, denetimsel, hizmet ve eğitimle ilgili alanlarında çalışmalara ve düzenlemelere önem verilmeli, başta merkezi yönetim ve yerel yönetim birimleri olmak üzere bu konuda ilgili tüm paydaşların katılımı ile gereken adımlar atılmalıdır. Geçici önlemlerle, amatörce çabalar ve düzenlemelerle turizm kenti olması zor görünmektedir. Bu bağlamda öncelikle coğrafyacı, tarihçi, sanat tarihçisi, arkeolog, jeolog, botanikçi, zoolog ve etnologlardan oluşan bir heyet oluşturulmalıdır. Bu heyete sivil toplum örgütlerinin, yerel yöneticilerin ve turizmcilerin katılmalarında yarar vardır. İşbirliğine dayalı yapılan çalışmalar ile kentin turizm

potansiyeli ortaya konmalı, master planı hazırlanmalı, akılcı ve mantıklı uygulamalarla plan hayata geçirilmelidir.

Bir yerin turistik çekim bölgesi olabilmesi için elbette bazı özelliklere sahip olması gereklidir. Bunlar; bölgenin tarihi dönemlere ait bilimsel, dini ve sanatsal değerleri, tarihî yapıları, mimarî özellikleri, yöresel mutfağı, festivalleri, sergileri, fuarları, müzeleri, el sanatları, zanaatları vs. birçok özelliklerdir. Yaptığımız gözlemlerde Amasya kentini çekici kılacak tüm bu özellikler mevcuttur. Önemli olan bu potansiyeli aktif hale getirerek değerlendirmektir. Şayet ciddi manada konu ele alınır, gerekli çalışmalar yapılır ve hayata geçirilirse Amasya kenti önemli bir turizm kenti olacaktır.

Yukarıda işaret ettiğimiz önerilerin dikkate alınacağını ve bu bağlamda kentle ilgili yapılacak çalışmalara bir istikamet verileceğini umut etmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Abdî-zâde Hüseyin Hüsameddin Efendi (2007), *Amasya Tarihi*, I. Cilt, (Yayına Hazırlayanlar: Mesut Aydın- Güler Aydın), Amasya, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları.
- Akpınar, E. (2004). “Doğu Anadolu Bölgesi’nde Alternatif Turizm Merkezi Olmaya Aday Bir İlçe: Kemaliye”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt IV, Sayı 2, s. 207-235.
- Amasya İli Kültür ve Turizm Sektörel Eylem Planı 2018-2023, s. 11—27, (www.oka.org.tr).
- Amasya Coğrafi İşaretli Ürünlerin Yaygınlaştırılması ve Pazarlanması Çalıştayı, (2009) Amasya, s. 1-16.
- Doğanay, H.& Zaman, S. (2016). *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Güncellenmiş 5. Baskı, Erzurum, Pegem Akademi.
- Gönay, S. (2017). *Yerleşme Coğrafyası (I), Şehir Coğrafyası I*, (Ed. Mehmet Bayartan), 4. Baskı, İstanbul, Beta.
- Gönay, S. (2017). *Yerleşme Coğrafyası (II), Şehir Coğrafyası II*, (Ed. Mehmet Bayartan), 1. Baskı, İstanbul, Beta.
- İçellioğlu, C. Ş. (2014). “Kent Turizmi ve Marka Kentler: Turizm Potansiyeli Açısından İstanbul’un Swot Analizi ”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014/1, s. 37-55.
- İleri, T. (2018). 20. Yüzyıl başlarında Amasya’da Eğitim ve Eğitim Kurumları, İstanbul, Kriter Yayınları.
- Kundakçı, S. K. (2016). *XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Amasya*, 1. Baskı, İstanbul, Hiperlink.
- Ortaylı, İ.(1985). *Tanzimat’tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, İstanbul, Hil Yayınları.
- Özçağlar, A. (1999). *Türkiye’de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasaba-Şehirler)*, Ankara: Ekol Yayınevi.
- Özdemir, H. (2004). *Amasya Belgelerini Yeniden Okumak*. (sunuş kısmı), Amasya: Amasya Valiliği Yayınları.

- Tek, M. (2009). “Kamu Yatırımlarında Turizm’in Yeri, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Marka Kentler Projesi: Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 20, Sayı 2, s.169-184.
- Tuzcu, A. (2007). *İlkçağlardan-Cumhuriyete Seyahatnamelerde Amasya, Kayseri, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları*.
- Tümertekin, E. (1973). *Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Uğur, A.& Aliagaoglu, A. (2018). *Şehir Coğrafyası*, 6. Basım, Ankara, Nobel.